

Disbarats en el món dels verbs

ROSER LATORRE

Potser n'hem parlat en altres ocasions, però com que es tracta d'uns vicis de llenguatge que es repeteixen ara i adés, ens sembla que cal insistir-hi. Els exemples que hem aplegat, tanmateix, procedeixen d'experiències recents.

Ens referim al règim dels verbs, que es va tornant anàrquic en l'ús quotidià i fins en alguns diàlegs de tertúlies radiofòniques.

Heus aquí les frases recollides:

- [1] *Davant de certes actuacions dels polítics, *se us passen* les ganes de votar.
- [2] *Bé, doncs, fins dissabte vinent, que ja *s'hauran passat* les festes.
- [3] *A aquest carro *s'han pujat* tots els estats.
- [4] *Que *et reposis* aviat i puguis tornar a actuar.

Abans de fer-ne la crítica, consultem el *Diccionari Fabra* per veure què ens diu dels verbs que hem subratllat.

El verb *passar* hi figura com a intransitiu; com a transitiu i com a pronominal, amb força accepcions. Per això en recomanem la lectura i el repàs. Fem-ne constar, només, alguns dels exemples com a intransitiu: el Ter *passa* per Girona. Això *va passar* ahir. El perill ja *ha passat*. *Passar* a la posteritat (fig.), etc.

Com a transitiu: *Passar* el fil (pel forat d'una agulla). *Passar* la mà per l'esquena. *Passar* la pinta. *Passar* per alt una cosa (fig.), etc.

Com a pronominal, que és el règim que ara ens interessa, el verb *passar* és definit així:

Passar-se acc. 2/ Perdre el seu punt, la seva frescor, la seva ufana, etc. la fruita, el peix, etc. Aquesta fruita comença a *passar-se*. Aquella noia, la vaig trobar molt *passada*./ *Passar-se* d'alguna cosa, saber-se'n privar.

Ens adonem, doncs, que no és correcte de dir, com sentim sovint: Aquesta noia (o aquest noi) *s'ha passat*, per expressar que n'ha fet un gra massa, que ha exagerat, que s'ha excedit, perquè allò que haurem dit, de fet, és que ha perdut la frescor, l'aspecte juvenívol, que s'ha envellit, etc.

Però pensem en les dues frases exposades al començament de l'article [1] i [2].

Entre els exemples del verb *passar*, no en trobem cap, en el *Fabra*, que parli de *passar-se les ganes*. En l'expressió verbal correcta *passar les ganes (de)*, el verb no té règim pronominal. Ho podem comprovar en l'exemple que figura a l'entrada *gana* de l'*Enciclopèdia Catalana*: Ja me n'han *passat les ganes* (de fer una cosa determinada).

I tornant a alguns dels exemples de les formes intransitives del verb: el perill ja *ha passat*, això *va passar* ahir, veiem que tampoc no hi ha cap esdeveniment, cap fet concret, que *es passi*.

Rectificarem, doncs, aquelles frases, dient:

- [1] Davant de certes actuacions dels polítics, *us passen* les ganes de votar.
- [2] Bé, doncs, fins dissabte vinent, que ja *hauran passat* les festes (remarquem que festes és el subjecte).

Analitzem ara els verbs subratllats de les frases [3] i [4].

El verb *pujar*, que pot tenir règim intransitiu i transitiu, figura també en els nostres diccionaris amb nombroses accepcions. Vet aquí alguns exemples de la forma intransitiva: *Pujar* dalt d'un campanar, d'una muntanya. *Pujar* en un cotxe, en una barca. *Pujar* al tron (fig.), etc.

I de la forma transitiva: *Han pujat* els mobles a les golfes. Ha estat sola a *pujar* els seus fills, etc.

Ara bé, tot i que aquest verb es comporta, essencialment, només com a intransitiu o transitiu, el trobem citat en el *Diccionari català-valencià-balear* en la forma reflexiva o pronominal; sempre, però, acompanyat de la partícula *en* (*pujar-se'n*): *Après pujam-nos-en* en les muntanyes de Jaca (Pere IV, Cròn. 69). *I rampa amunt pujant-se'n*, *arramben feixucs còdols (Atlàntida VI)*.

Aquest no és el cas, però, de la frase (3), on l'ús que es fa del verb és influència de la llengua veïna. Perquè el verb corresponent castellà, *subir*, sí que pot ser pronominal: «*subirse* al tren, el gato *se sube* a la tapia», són exemples que

llegim en el *Diccionario de uso del español*, de Maria Moliner.

Per tant, calia haver dit:

- [3] A aquest carro *han pujat* tots els estats.

O, millor encara: En aquest carro *han pujat*, etc.

O: Tots els estats *han pujat* en aquest carro.

El verb *reposar-se* de la frase (4), un altre calc del castellà, ho és no solament pel règim sinó també, i sobretot, pel significat, perquè tradueix directament el verb *reponerse*, que en l'accepció 5 del diccionari abans esmentat, és definit així: 'Recobrar la salud o las fuerzas. Reponerse de una pulmonía.'

Un concepte que no figura en els nostres diccionaris¹, per tal com la traducció correcta de *reponerse* és *refer-se* (vegeu *Diccionari castellà-català* de l'*Enciclopèdia Catalana*).

Per tant, tornant a la frase [4] direm:

- [4] Que *et refacis* (o *et recobris*) aviat i puguis tornar a actuar.

Remarquem, finalment, que el verb *reposar* només té forma pronominal (*reposar-se*) quan significa 'posar seny': amb el temps *s'ha reposat*, el teu fill.

Reposem-nos, doncs, pel que fa a la nostra llengua. ♦

1. Llevat del *Diccionari català-valencià-balear*, que fa constar, a l'entrada del verb *reposar*, una accepció pronominal o reflexiva (6b) refl. *Recobrar la salud, guarir*; cast. *rehacerse, reponerse*; però no en dóna cap exemple ni en fa cap citació.

